

LANDSFORENINGEN DANMARK-SOVJETUNIONEN
VIRKSOMHEDSBERETNING 1987 - 1990

INDLEDNING

De store forandringer i Sovjetunionen og forbedringen af det internationale klima har spillet mærkbart ind på Landsforeningens virksomhed.

I periodens første år kunne der dels drages fordel af en fortsat positiv udvikling med en stigning i de traditionelle aktiviteter, dels kunne der udnyttes de nye muligheder, som glasnost og perestroika åbnede op for med nye decentrale kontakt- og samarbejdsformer.

I den sidste del af perioden er der imidlertid sket afgørende forandringer i Landsforeningens virksomhed af såvel kvantitativ som kvalitativ karakter som følge af af-ideologiseringen af venskabsarbejdet og nedbrydningen af de traditionelle monopoliserede kommunikationskanaler.

Landsforeningens muligheder for at udnytte et samarbejde med de traditionelle sovjetiske partnere er støt forringet i takt med disses ombrydning, nedbrydning eller svindende betydning i det sovjetiske samfund. Samtidig har de nye decentrale kontaktmuligheder nok betydet en stærk øgning af de dansk-sovjetiske forbindelser på en række felter, men i mange tilfælde sker disse aktiviteter direkte og uden om Landsforeningen. Endvidere kan det af og til være en langsommelig og besværlig proces at etablere samarbejde med nye partnere, enten på grund af deres begrænsede erfaring eller endog manglende seriøsitet.

Endelig har der vist sig en stigende tendens til kommercialisering af samarbejde og udveksling på områder, der traditionelt er foregået på mere idealistisk basis.

Denne udvikling har dog ikke betydet, at Landsforeningen i perioden har haft mindre at bestille. En del af de tidligere selvstændige aktiviteter er afløst af en mere udpræget brugerstyret servicekrævende funktion. Landsforeningen har i højere grad fungeret som en positiv, og ofte nødvendig, støtte til og formidler af andres initiativer, hvilket har bevirket, at aktivitets-profilen ikke har været så markant synlig hos offentligheden i almindelighed som tidligere.

En anden profil-ændring er nyorienteringen bort fra det klassiske fredspolitiske arbejde af et vist propagandistisk tilsnit hen imod en større vægt på de mere alment-menneskelige problemer à la Brundtlandrapporten.

Sammenfattende har kongresperioden været præget af en brydning mellem en erkendelse af det kendte gamles utilstrækkelighed og delvise fallit og en usikkerhed over for det ukendte nyes udfordringer og perspektiver.

November 1990

Asger Pedersen, landssekretær

ORGANISATIONEN

Den notorisk voksende interesse for Sovjetunionen i perioden har ikke afspejlet sig i Landsforeningens medlemstal, hverken for de individuelle eller de kollektive medlemmers vedkommende.

Der er 10 umiddelbart tilsluttede (landsdækkende) kollektive medlemmer samt 30 lokale kollektive, hvoraf 18 er københavnske.

Af individuelle medlemmer er der ca. 2.200 på landsplan, hvoraf ca. 1.300 i København.

Der foretages ikke en central registrering af de enkelte medlemmer på landsplan på grund af den historisk betingede suverænitet hos lokalafdelingerne.

Der er et stort gennemtræk i medlemsskaren, ca. 250 medlemmer på årsbasis er nyttilkomne, men mens der tidligere var ligeså mange, der forlod Landsforeningen, er dette tal i det sidste års tid vokset en del, således at der er tale om en netto-afgang på ca. 600 medlemmer i de forløbne 4 år. Det er et klart indtryk, at en stor del af frafaldet skyldes utilfredshed med udviklingen i Sovjetunionen.

Der er fortsat registreret 12 lokalafdelinger (København, Frederikshavn, Aalborg, Randers, Silkeborg, Århus, Horsens, Esbjerg, Odense, Slagelse, Brøndby, Rønne), men heraf må som i forrige periode Slagelse regnes for "hvilende", ligesom de i sidste periode tilkommende Frederikshavn, Brøndby og især Silkeborg efter en aktiv start ikke har formået at fastholde gejsten.

Den på sidste kongres valgte 50-mand store hovedbestyrelse har i perioden mødtes 13 gange, med hyppigst mødefrekvens de seneste år. Fremmødet har gennemgående været utilfredsstillende, under 2/3.

Det er stadig ikke lykkedes at inddrage præsidiets aktivt i Landsforeningens arbejde. Der har kun været afholdt et særligt møde for præsidiets medlemmer har været indbudt som gæster til hovedbestyrelsesmøderne, men kun et fåtal har benyttet sig deraf.

Der har været afholdt et mindre antal provinsafdelingsmøder for styrkelse af arbejdet uden for København.

SAMARBEJDET MED SSOD

Det væsentligste samarbejde med Sammenslutningen af Sovjetiske Venskabsforeninger (SSOD) og foreningen USSR-Danmark har som tidligere udfoldet sig på baggrund af gensidige 2-årige samarbejdsplaner, som gennemgående er blevet rimeligt og fleksibelt opfyldt, på trods af, at aftalerne kan føles noget stive og usmidige, især i de seneste år, hvor udviklingens hast ikke har kunnet forudses de to år frem, som planen forudsætter.

Der har en overgang været problemer med kommunikationen med SSOD i forbindelse med perestrojka-processen dér, men ellers kan den nu lettes med moderne telekommunikationsmidler såsom telex og telefax. I øvrigt har den sovjetiske ambassade, og specielt dens kulturattaché, været til stor hjælp i den henseende.

KULTURDAGENE

Landsforeningen har i perioden fortsat traditionen med at præsentere en ny sovjetrepublik hvert år, med ensembler, delegationer og udstillinger. Således

Turkmenien i 1987, Tadsjikistan i 1988 og Azerbajdzjan i 1989. Med sidstnævnte blev der startet forfra i rækken af de 15 republikker, eftersom Azerbajdzjan indledte kulturdagstraditionen i 1974; det var ikke med Landsforeningens bedste vilje, at der ikke kunne skabes en fornyelse i kulturdagene, bl.a. med det længe stillede forslag om temadage, eftersom der var konstateret en mærkbar afmatning i interessen for disse kulturdage og specielt den traditionelle folkløse. De nævnte kulturdage forløb dog efter omstændighederne tilfredsstillende, især på grund af samarbejdet med andre organisationer, specielt indvandrerforeninger, og en decentral planlægning uden tidligere tiders prestige-koncerter i store og dyre koncertsale.

For 1990 var der allerede tilbage først i 1980'erne forudset kulturdage med Letland, og der var truffet tidlige forberedelser til, at disse dage skulle blive af "en ny type" med flere forskelligartede mindre kulturgrupper, herunder en rockgruppe, fordelt over året. Af politiske og økonomiske grunde blev der ikke gennemført egentlige officielle lettiske dage, men der modtoges dog en rockgruppe, et mandskor og en turistgruppe.

I 1988 gennemførtes danske dage i Letland med en kunst- og fotoudstilling, jazzkvartet, klassisk trio og et mandskor samt en turistgruppe.

Tilsvarende skulle der i 1990 være gennemført danske dage i Litauen, men dette måtte opgives af økonomiske grunde; erfaringerne fra 1988 viste, at Landsforeningen selv måtte bestride ganske betydelige midler og uden nævneværdig økonomisk støtte udefra.

INFORMATIONSVIRKSOMHEDEN

Der har i perioden været en nedgang i antallet af sovjetiske gæsteforelæsere, bl.a. har det knebet med at få ønsker opfyldt om foredragsholdere om relevante emner i forbindelse med den nyeste udvikling.

Til gengæld er det lykkedes at få gennemført danske foredragstourneer i Sovjet; MF Hans Hækkerup i oktober 1989 om sikkerhedspolitik og dr.polit. Hans Keiding i maj 1990 om økonomi.

Det centrale biblioteks omdannelse til et informationscenter er stort set fuldført i januar 1990 med reorganisering af bogbestanden, installation af moderne audio-visuelt udstyr, herunder parabolantenne til nedtagning af sovjetisk TV samt EDB-forbindelse til Det kgl. Biblioteks database. Endvidere er diasarkivet bragt i anvendelig stand.

Der er noteret et stigende antal henvendelser fra skoler, gymnasier og enkeltpersoner med ønske om information om forskellige spørgsmål vedr. Sovjetunionen; karakteren af spørgsmålene har haft tendens til, at de bliver mere og mere arbejdskrævende at besvare.

Landsforeningen har fortsat haft mulighed for at få pjecer fra APN, nu IAN, men mængden heraf er aftagende, og de dansksprogede vil efterhånden udgå.

De i den forrige periode påbegyndte udgivelser af uddelingsaviser om aktuelle udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, de såkaldte "fredsaviser", er ophørt; den sidste blev udgivet i forbindelse med 70-året for Oktoberrevolutionen i 1987. Omkostningerne herved er blevet for belastende.

REJSEVIRKSOMHEDEN

Den stærke fremgang i rejsevirksomheden fra tidligere er fortsat i 1987-88, men i 1989 kunne en begyndende stagnering konstateres, og i 1990 er der

tale om et kraftigt fald. Tallene er:

1987 - 1261 personer fordelt på 48 grupper - 9.344 person dage
1988 - 1972 personer fordelt på 78 grupper - 16.575 person dage
1989 - 1468 personer fordelt på 57 grupper - 11.602 person dage
1990 - 948 personer fordelt på 38 grupper - 5.374 person dage (10 måneder)

Det markante fald i 1990 skyldes dels store vanskeligheder med at kunne skaffe hotelkapacitet hos Landsforeningens traditionelle hovedpartner Centrotourist, dels en almindelig kraftig afmatning på det danske chartermarked.

Endvidere kan der ikke ses bort fra, at den seneste tids uro i Sovjetunionen har indflyet på rejselysten hos det almindelige publikum.

Som noget positivt er der til gengæld konstateret en pæn stigning i salg af fly- og skipsbilletter til Sovjetunionen, uden tilhørende overnatning. Der er skabt kontakt til og truffet aftaler med en række nyopståede rejseorganisationer i Sovjetunionen som supplement og alternativ til Centrotourist med mulighed for nye rejsemål og rejseformer; disse nye muligheder har endnu ikke kunnet realiseres i større omfang, bl.a. beroende på at de alternative sovjetiske foretagender endnu er for uerfarne og ikke altid har deres turistfaciliteter tilstrækkelig udbygget.

Landsforeningen er blevet medlem af Rejsegarantifonden.

UDSTILLINGSVIRKSOMHEDEN

De store udstillinger i forbindelse med de sovjetiske kulturdage er gennemført stort set som vanligt, dog med vigende interesse, især for den tadsjikiske i 1988, som var af for ringe kvalitet.

Der er stadig efterspørgsel fra danske skoler på fotoudstillinger, men der modtages ikke nær så meget materiale fra SSOD som tidligere, og det stigende krav om aktualitet gør foto-beholdningen mindre anvendelig.

Der har været mange sovjetiske special-udstillinger i Danmark uden Landsforeningens direkte medvirken. Landsforeningen var dog behjælpelig med udstillingen af moderne sovjetisk maleri i Nikolaj i København i 1987, udstillingen af sovjetisk bildende kunst 1917-80 i Brandts Klædefabrik i Odense i 1987 og Birkerød Kunstforenings udstilling af lettiske malerier og billedtæpper i 1989.

Som en nyskabelse er der i Venskabshuset åbnet galleri ØSTiVEST med salgs-udstillinger af sovjetisk kunst for øje. Der har været store vanskeligheder med at sikre dels den ønskede kunst, dels priser, der var rimelige for et dansk publikum. Endvidere har det været svært at slå galleriets navn fast blandt mangfoldigheden af københavnske gallerier.

DET RUSSISKE SPROG

Undervisningen i russisk under fritidslovens bestemmelser har fortrinsvis fundet sted i København, bl.a. med den udstationerede russiske lektors medvirken. Deltagelsen har i de seneste sæsoner været vigende; en medvirkende årsag har uden tvivl været de stigende deltagergebyrer.

Landsforeningen har fortsat haft mulighed for at tilbyde russiskstuderende aktivister stipendier på Pusjkin Instituttet i Moskva, men antallet af til-delte pladser er blevet skåret ned til et 10-måneders og to 5-måneders kurser per studieår, og yderligere begrænsninger kan forudses.

Som noget nyt kan SSOD tilbyde længerevarende russiskkurser mod betaling, og Landsforeningen har mulighed for at arrangere korterevarende betalingskurser i Tallinn.

FILMVIRKSOMHEDEN

Det er fortsat et problem at få nye sovjetiske spillefilm til rådighed, som for det meste må lejes hos Dan Ina Film. Gennem SSOD er der modtaget nogle enkelte nedkopierede nyere spillefilm.

Der er sket en drastisk nedgang i leverancerne af dokumentarfilm, som desuden ofte oprindeligt er produceret som nyhedsfilm, men som har mistet deres aktualitet, når de når frem til Landsforeningen.

Som noget nyt kan Informationscentret tilbyde video-optagelser af sovjetiske TV-programmer, hvilket især gymnasieklasser med russisk benytter sig af i højere og højere grad.

KONCERTVIRKSOMHEDEN

Ud over arrangementerne i forbindelse med kulturdagene arrangerede Landsforeningen i 1988 en måneds gæstespil med sovjetisk scenecirkus på Dyrehavsbakken og til Odense bys 1000-års jubilæum; endvidere arrangeredes i 1989 en solidaritetskoncert til fordel for de armenske jordskælvsofre med det sovjetiske statscirkus hos Benneweis.

Landsforeningen har, belært af andres ulykkelige erfaringer, ikke villet tage økonomisk eneansvar for store sovjetiske gæstespil; af samme årsag blev et planlagt gæstespil i 1988 med Obrastsovs Dukketeater ikke til noget.

SEMINARER OG KONFERENCER

Landsforeningen har benyttet sovjetiske faglige turistgrupper til mini-seminarer i Venskabshuset, således journalister i juni 1988 og økonomer i juni 1989. Af større arrangementer med deltagelse af sovjetiske specialister skal nævnes konference om den sovjetiske fagbevægelse september 1988, seminar om Norden marts 1989, konference om USSR og FN september 1989 (sammen med FN-forbundet) og seminar om et Fælles Europæisk Hus marts 1990.

Det største arrangement var et 3-dages dansk-sovjetisk dialog seminar om "Menneskerettighederne og den menneskelige dimension i Øst og Vest" som led i CSCE Parallel Aktiviteterne i juni 1990 med stor sovjetisk og dansk deltagelse.

Landsforeningen har deltaget i de årlige møder for de nordiske venskabsforeninger og SSOD, således i Oslo maj 1987, Reykjavik maj 1988 og Stockholm maj 1989.

Endvidere deltog Landsforeningen i SSOD's internationale konference i Lenin-grad september 1987 viet til 70-året for Oktoberrevolutionen.

I forbindelse med Østersøtræf på Bornholm juli 1990 deltog Landsforeningen særdeles aktivt i forberedelsen og gennemførelsen heraf.

SAMARBEJDE MED ANDRE ORGANISATIONER

Landsforeningen er medlem af Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed og

af Komiteen for Udlandsforeningers Kulturelle Samvirke (KUKS) og har deltaget i forskellige af disse organisationers arrangementer.

I 1989 blev Landsforeningen kollektivt medlem af FN-forbundet og gennemførte sammen med det konferencen om USSR og FN i september 1989; på forbundets landsmøde i november 1990 blev Landsforeningen indvalgt i styrelsen.

I forbindelse med hjælpen til det jordskælvsramte Armenien, hvortil Landsforeningen selv i forvejen havde indsamlet 150.000 kr. og Lannungs Fond havde ydet 200.000 kr., indgik Landsforeningen i et samarbejde med Byggefogenes Samvirke og organisationerne i Socialarbejdernes Fællesudvalg om en landsindsamling "Hjælp Armeniens Børn"; herfra blev der ydet 210.000 kr. til Dansk Folkehjælps projekt om opførelse af en børnehave i Leninakan.

I forbindelse med Next Stop aktiviteterne i 1988/89 ydede Landsforeningen bistand på forskellig vis; således 30.800 kr. i tilskud, hjælp med rejsearrangementer og med telex-kommunikation, og specielt for "Kulturtoget" gode råd og gratis russiskundervisning.

ØKONOMI

Den samlede økonomi er afgørende afhængig af udviklingen i rejsevirksomheden; således har rejseafdelingen i perioden bidraget med 87% af de samlede indtægter. Det "gode år" 1988's pæne overskud er i høj grad anvendt til materielle investeringer i 1989. Det samlede overskud for perioden er beskedent i forhold til den samlede omsætning, kun knap ½%.

Den positive egenkapital er stort set bundet i den lovpligtige garanti til Rejsegarantifonden og i værdien af inventaret.

Der er således ingen reelle reserver at stå imod med.

Udviklingen i 1990 er derfor yderst bekymrende, hvis denne tendens er betegnende for de kommende år.